

Sveriges förenade studentkårer

Handläggare: Sebastian Lagunas Rosén Datum: 2017-03-22

Dnr: PA2-3/1617

Remissvar: För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)

Sveriges förenade studentkårer (SFS) har av regeringen fått möjlighet att yttra sig över betänkandet För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1).

SFS inkommer här med sitt remissvar.

Stockholm dag som ovan

Caroline Sundberg
Ordförande

caroline.sundberg@sfs.se
08-545 701 05

Sebastian Lagunas Rosén
Politisk sekreterare

sebastian.lagunas.rosen@sfs.se
08-545 701 10

SFS synpunkter på landsbygdskommitténs betänkande

SFS har i möjligaste mån tagit ställning till de förslag i Landsbygdsutredningen som berör högre utbildning.

SFS övergripande intryck är att de förslag som rör högre utbildning är bristfälligt förankrade utifrån akademins verksamhet och roll i samhället. Några av förslagen (1.2 och 4.2) förefaller vara formulerade utifrån en uppfattning att universitet och högskolor är arbetsmarknadspolitiska verktyg. Förslagen tycks inte beakta att akademien i första hand får sitt värde genom att bidra med kunskap och hjälpa människor att utveckla sitt kritiska tänkande och intellektuella färdigheter. Förslagen beaktar heller inte värdet i att skänka lärosätena en hög grad av autonomi och undvika onödig statlig styrning. Utifrån dessa synsätt hade några av förslagen påverkat akademien negativt.

Några av förslagen som berör universitet och högskolor är dessutom otydliga. Eftersom det inte går att avgöra vad förslagen skulle innebära i praktiken, är det svårt att bedöma vilka konsekvenser de skulle ha för Sveriges studenter.

SFS menar dock att ambitionerna att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet och främja rekryteringen av personer från landsbygden, som idag är underrepresenterade inom högre utbildning, är bra. SFS har dock vissa synpunkter vad gäller de åtgärder som föreslås för att nå dit.

Här följer SFS synpunkter på de förslag i utredningen som tydligast skulle påverka Sveriges studenter.

1.2 Förslag om förordning (2017:000) om nationellt mål för landsbygdspolitiken och statliga myndigheters ansvar för landsbygdsutveckling

SFS avstyrker förslaget att ge statliga myndigheter ansvar för att, inom sina verksamhetsområden, bidra till att det nationella målet för landsbygdspolitiken uppnås.

SFS anser att det är otydligt vilket ansvar universitet och högskolor skulle få enligt förslaget. Det är otydligt vad det innebär att alla myndigheter, inklusive universitet och högskolor, blir skyldiga att inom sina områden bidra till likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd (vilket följer av 3 och 4 §§ sammantagna). Om förslaget syftar till att ge universitet och högskolor i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildningen i hela landet, såsom formulerat i kap 4.2, och för universitet och högskolors del ingeföring därutöver, så borde det göras tydligare.

De skyldigheter som föreslås i förslaget 5 § tycks i stort sett fränkopplade lärosätenas faktiska och önskvärda roll i samhället. Lärosätenas roll ska vara att utifrån ett vetenskapligt eller konstnärligt förhållningssätt producera, förädla och sprida kunskap. Lärosätena bör själva få avgöra om de bästa sätten att producera, förädla och sprida kunskap är genom

”myndighetsgemensamma insatser i arbetet med att främja landsbygdernas utveckling i landet” eller samverka med en landsbygdsdelegation. Att kräva att lärosätena samråder med landsbygdsdelegationen eller redovisar för landsbygdsdelegationen hur (eller ens att) de avser främja landsbygdens utveckling, vore ur samhällsekonomiskt, vetenskapligt och konstnärligt hänseende en fullständigt omotiverad administrativ börda.

1.7 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2012:811) med instruktion för Universitets- och högskolerådet

SFS avstyrker förslaget att i förordningen (2012:811) införa en paragraf med lydelsen ”Universitets- och högskolerådet ska i sitt arbete beakta landsbygdernas förutsättningar och behov utifrån de av riksdag och regering fastlagda landsbygdspolitiska målen.”

Det är otydligt vad förslaget egentligen innebär, då flera viktiga delar av UHR:s uppdrag inte rimligen kan anses vara relevanta för landsbygdernas förutsättningar eller behov på det sätt som antyds. Vi tolkar därför förslaget som att det i första hand avser UHR:s arbete med breddad rekrytering.

SFS ser vissa fördelar med att vidga UHR:s uppdrag om breddad rekrytering och tillföra resurser i motsvarande grad. Men arbetet med breddad rekrytering måste inriktas mot olika grupper. Det går inte att säga att det vore mer angeläget att rekrytera fler personer från landsbygden än vad det vore att rekrytera fler barn till lågutbildade föräldrar, personer med funktionsvariationer, småbarnsföräldrar, eller personer från underrepresenterade åldersgrupper eller socioekonomiskt utsatta områden i eller nära städerna. Det är motsägelsefullt att lyfta fram en av flera underrepresenterade grupper som särskilt viktig för UHR:s uppdrag om breddad rekrytering.

4.2 Nationella mål i politiken

SFS kan inte ta ställning till förslaget att ge universitet och högskolor i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet.

Förslaget att ge lärosätena i uppdrag att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet har vissa fördelar. SFS tycker det är viktigt att alla ska ha lika möjlighet att ta del av högre utbildning och att universitet och högskolor finns spridda över hela landet. Det är också viktigt att akademien till sin uppbyggnad återspeglar befolkningssammansättningen i samhället. Eftersom personer från landsbygden idag är underrepresenterade bland både studenter och forskare så är det bra att aktivt främja dessa personers möjligheter att söka sig till akademien.

Förslaget är dock otydligt i *hur* tillgängligheten ska ökas. SFS anser inte att lärosätena bör få i uppdrag att öka sin geografiska spridning eller tvingas decentralisera eller ge utbildningar på distans. Sådana beslut bör göras av lärosätena själva (vilket vi motiverar under punkt 4.3 nedan).

Enligt 1 kap. 5 § i Högskolelagen ska lärosätena aktivt främja och bredda rekryteringen. Det innebär bland annat att rekryteringen från landsbygden aktivt ska främjas så länge dagens underrepresentation består. Denna befintliga skyldighet tycks i stort sett tangera det uppdrag utredningen föreslår.

Det finns dessutom många sätt att bredda rekryteringen som lärosätena inte själva kan genomföra. Bland annat handlar det om att utveckla studiemedlet, öka tillgången till bostäder och arbeta för att fler går ut gymnasiet med högskolebehörighet. Vi saknar idag kunskap om i vilken mån dessa åtgärder skulle öka rekryteringen till högskolan från just landsbygden, och det är synd att utredningen valt att inte utvärdera dess konsekvenser närmare.

* * *

SFS avstyrker bestämt förslaget att se över indikatorerna inom resurstilldelningssystemet i syfte att göra utbildningarna mer relevanta för de lokala arbetsmarknaderna.

Det är inte önskvärt att, såsom utredningen föreslår, ge lärosätena i uppdrag att öka tillgången till utbildning baserat på arbetsmarknadens behov i olika delar av landet. SFS anser att utbudet av utbildningar ska styras av studenternas efterfrågan, och lärosätena ska ansvara för att så sker. Om arbetsmarknaden efterfrågar vissa kompetenser, så torde studenternas efterfrågan på motsvarande utbildningar öka. Mer styrning än så ska inte behövas. Och i den mån efterfrågan finns måste det alltid finnas plats för utbildningar utan direkta kopplingar till arbetsmarknaden, så länge de är vetenskapligt eller konstnärligt värdefulla.

Det är inte heller önskvärt att basera den årliga resurstilldelningen på hur väl lärosätet lyckas tillgodose den lokala arbetsmarknadens behov. Lärosätena måste kunna erbjuda ett brett utbildningsutbud, så att studenter kan läsa olika ämnen, av olika karaktär, och få både specifika och generella kunskaper inom sin utbildning. Detta ger studenterna förutsättningar att kunna verka i många olika situationer och anpassa sig väl i en arbetsmarknad i stor och oförutsägbar förändring. Men att införa en incitamentsstruktur som tydligt gynnar vissa ämnen framför andra, på basis av någonting utöver vetenskapliga eller konstnärliga överväganden, skulle motverka en sådan bredd och därmed beröva akademien en av dess främsta styrkor.

4.3 Utbildningscentra för högre utbildning

SFS kan inte ta ställning till förslaget att regeringen säkerställer att det finns utbildningscentra för högre utbildning i vissa kommuner.

Det finns fördelar med att öka tillgången till decentraliserade utbildningar genom lärcentra. Det skulle bland annat kunna förbättra förutsättningarna för vissa distansstuderande att genomföra sina utbildningar. Kanske skulle det även öka rekryteringen från vissa geografiska områden som idag är underrepresenterade i högre utbildning.

Det finns samtidigt nackdelar. Lärosätena bör själva få avgöra huruvida utbildningar går att decentralisera utan att kvaliteten påverkas negativt, och därför tycks det vara svårt att ge ett motsvarande uppdrag till alla lärosäten. Det är överhuvudtaget osäkert om det är problematiskt att lärosätena kan ”avstå från att erbjuda decentraliserad högre utbildning

genom att enbart ta hänsyn till den egna verksamheten och strategierna för det egna lärosätet". Utbildningar ska bara ges på distans om de kan hålla hög kvalitet, och för lärosätena är det onekligen en fråga om "den egna verksamheten".

Så länge förslaget inte medför en styrning av lärosätenas verksamhet kan det möjligen vara bra, men som det är formulerat har det oroande nackdelar.

4.4 Fler med högre utbildning i kommuner med extra stora utmaningar

SFS avstyrker förslaget att minska studieskulderna för de som bor och är yrkesaktiva i de 23 kommunerna med extra stora utmaningar.

Ett liknande system finns i Norge. Erfarenheten därifrån är att det har en ytterst liten effekt i relation till kostnaden. Utredningen anför inga skäl att tro att det skulle ha större effekt i Sverige. Det torde finnas långt mer effektiva sätt att främja arbetsmarknaden och levnadsvillkoren på landsbygden för att i förlängningen locka dit högutbildade.